

Meddelelser om det danske fængselsvæsen 1948.

Ved vicedirektør i direktoratet for fængselsvæsenet

AXEL HYE-KNUDSEN.

Med hensyn til pladsforholdene og belægningsforholdene i de forskellige anstalter under fængselsvæsenet henvises til oplysningerne i omstående skema, der dels viser anstaltens kapacitet, dels belægningen ved begyndelsen og udgangen af året 1948. Det samlede fangetal, der ved udgangen af 1947 androg 7882, er i løbet af 1948 faldet til 6170. Antallet af almindelige kriminelle fanger, der ved udgangen af 1947 androg ca. 5400, er faldet til ca. 5100, medens antallet af fanger, sigtede eller dømt for overtrædelse af straffelovstillæget, er faldet fra 2484 til 1063. Da der i samtlige anstalter under fængselsvæsenet, inklusive arresthusene, er plads til noget over 7000 fanger, vil det sige, at fængselsvæsenet ved årets udgang i det væsentlige har overvundet pladsvanskelighederne.

I anstalter, der er benyttet til landssvigerfanger, er der langtfra tale om overbelægning, og overbelæget har i det store og hele kunnet afvikles for almindelige kriminelle fanger; dog gør der sig stadig særlige forhold gældende for visse særanstalter.

Kvindefangerne er fortsat anbragt i straffelejren i Horserød, hvor der er rigelig plads til de ca. 130 fængselsafsonere, der for tiden er anbragt der, og man har overvejet, om det ikke var muligt, at kvindefangerne blev anbragt i anden anstalt, idet man så bedre kunne udnytte Horserøddlejrens kapacitet. Der er imidlertid enighed om, at den rette løsning af spørgsmålet er tilvejebringelse af et selvstændigt kvindefængsel, men denne løsning må udsættes under hensyn til den foreliggende byggesituation.

Egentlig pladsmangel har man for tiden i psykopatanstalterne, arbejds- og i ungdomsfængslet. Psykopatanstalterne i Herstedvester har normalt kun plads til 150 personer, hvortil kommer en midlertidig afdeling, der er indrettet i en træbarak med plads til ca. 20. Der er ved årets udgang ialt dømt 254 til anbringelse i psykopatforvaringsanstalterne, og det har derfor været nødvendigt at opretholde ikke alene afdelingen på Kastanienborg med ca. 20 pladser, men også afdelingen på Lekkende med ca. 40 pladser. Det har yderligere været nødvendigt i Københavns vestre fængsel at indrette en midlertidig afdeling for psykopatforvarede med plads til ca. 30. Afdelingen er etableret i december 1948. Det psykiatriske tilsyn varetages af overlægen ved forvaringsanstalten i Herstedvester og af en særlig antaget læge under overlægens tilsyn. De i afdelingerne anbragte personer behandles efter anordningen og reglementet angående forvaringsanstalten for psykopater med de ændringer, som de særlige forhold medfører. Til trods for disse foranstaltninger hensidder der fortsat i arresthusene personer, der ikke har kunnet modtages på anstalten på grund af pladsmangel. Det af justitsministeriet den 11. april 1946 nedsatte udvalg om oprettelse

Kapacitet. Belægning 31/12 1947. Belægning 31/12 1948.

Permanente anstalter. Statsfængsler m. v.	Normalt plads til	Kriminelle fanger		Straffelovs- tillægsfanger		Ialt	Kriminelle fanger		Straffelovs- tillægsfanger		Ialt
		varetaget	afsoning	varetaget	afsoning		varetaget	afsoning	varetaget	afsoning	
København fængsler	700	500	240	291	24	1055	328	131	6	829	
Vridsløselille	363		628			628	405			405	
Horsens	422		128		401	529	121		281	402	
Nyborg *)	450		823			823	436			436	
Statens arbejds- hus	316		322			322	381			381	
Psykopatanstalterne	225		201			201	254			254	
Ungdomsfængslet	92		117			117	137			137	
Fængselsafdelinger:											
Renbæk	100		109			109	83			83	
Kærshovedgård	75		66			66	80			80	
St. Grundet	80		89			89	67			67	
Nr. Sneede	80		75			75	69			69	
Tarm	70		69			69	65			65	
Nyoprettede lejre og afdelinger:											
Straffelejren i Fårhus	1200			42	913	955	138		551	689	
- i Horsørød	600		189	58	166	413	2	1	42	240	
- Møgelkær	240				247	247	179		34	213	
- på Kragskovhede	564		176		206	176	500			500	
- Hjøllund						206					
Ialt	5577					6080				4850	
Arresthusene	1500	555	1111	126	10	1802	385	17		1320	
Tilsammen	7077	1055	4343	517	1967	7882	715	149	914	6170	

*) heri medregnet ungdomsfængslets modtagelsesafdeling.

af et kriminalasyl for psykisk abnorme lovovertrædere har imidlertid afgivet betænkning i begyndelsen af 1949, og i denne betænkning er der stillet forslag om en væsentlig udvidelse af anstalten.

Statens arbejds hus ved Sdr. Omme har maksimalt plads til 316 fanger. Imidlertid er der for tiden dømt 381 personer til arbejds hus, og til imødegåelse af pladsmanglen har man foreløbig måttet anbringe en del af fangerne på 3-mandsstuer, og et mindre antal er anbragt på en fælles sovesal. Overbelæget volder meget betydelige vanskeligheder, både med hensyn til fangernes behandling og med hensyn til disciplinen, og såfremt domstolene fortsætter i samme omfang med at anvende arbejds hus, vil det være nødvendigt at træffe særlige foranstaltninger, eventuelt ved at inddrage under arbejds huset en af fængselsafdelingerne, som ved nedgang i antallet af personer dømte til fængselsstraf måtte blive overflødig til husning af fængselsfanger.

Ungdomsfængslet på Søbysøgård har normalt plads til 92 fanger, men ved årets udgang var der anbragt 143 fanger, således at de fanger, der ikke kan rummes på de 3 almindelige afdelinger, har været anbragt i en midlertidig fællesafdeling, der har været indrettet i hovedbygningen ved inddragning af forskellige skole- og værkstedlokaler.

Modtagelses- og isolationsafdelingen, der er indrettet i nordre fløj i statsfængslet i Nyborg, har haft et stadigt stigende belæg, og det er under overvejelse at søge denne afdeling udbygget, således at den kan anvendes ikke alene som modtagelsesafdeling og til anbringelse af fanger, der på grund af undvigelse eller lign. ikke kan være på den åbne afdeling på Søbysøgård, men også til de fanger, der er idømt ungdomsfængsel, men som er uegnede til anbringelse på den åbne afdeling, hvorved navnlig tænkes på visse psykopater. Det er muligt, at den stigning, der har været i antallet af personer, dømt til ungdomsfængsel, vil fortsætte, og man vil da stå overfor at skulle indrette et nyt åbent ungdomsfængsel ved siden af ungdomsfængslet på Søbysøgård.

Til husning af almindelige statsfængselsfanger råder fængselsvæsenet over statsfængslet i Vridsløselille, statsfængslet i Nyborg, straffelejren på Kragshovede, straffelejren Møgelkær og fængselsafdelingerne Renbæk, Nr. Snede, Kærshovedgård, St. Grundet og Tarm med plads til ialt ca. 2100 fanger. Da anstalterne er vidt forskellige, og da det er af afgørende betydning, at fangerne anbringes i de rette anstalter, har man måttet forlade den tidligere ordning, hvorefter det på forhånd ved cirkulære var afgjort, til hvilken anstalt den enkelte fange skulle afleveres. Ved disse cirkulærer har man udelukkende taget hensyn til køn, alder og tidligere kriminalitet. Efterhånden blev man dog klar over, at det var nødvendigt med de mange anbringelsesmuligheder at etablere en centralfordeling af fangerne, og i løbet af 1948 bestemte direktoratet derfor, at alle anmeldelser skulle indsendes til direktoratet, hvor man da foretog den endelige fordeling. For at have et mere sikkert grundlag for denne fordeling er der i cirkulærskrivelse af 25/9 1948 truffet bestemmelse om, at der, samtidig med at en domfældt anmeldes til et statsfængsel til afsoning af fængselsstraf, skal medfølge

forskellige personlige oplysninger om domfældte til brug ved afgørelse af spørgsmålet om dennes senere anbringelse. Ved anbringelse af fanger på de åbne fængselsafdelinger og straffelejre lægger man vægt på, at disse i det væsentlige kun er belagt med personer, som ikke befrygtes at ville have dårlig indflydelse på deres medfanger, og som iøvrigt skønnes egnede til anbringelse under frie forhold. Fanger, der er straffet for ildspåsættelse, uterlighed eller vold, anses principielt for uegnede til en sådan anbringelse. For fgs.afd.nes vedkommende anlægges man en streng bedømmelse, graderet efter den enkelte afdelings karakter. Homoseksuelle fanger må i almindelighed ikke anbringes i fængselsafdelinger eller straffelejre. Fanger, der tidligere har gjort sig skyldig i undvigelse fra arresthus eller fængselsafdelinger, betragtes ligeledes i almindelighed som uegnede til de åbne afdelinger, hvorimod undvigelse fra ungdomshjem ikke uden videre diskvalificerer til anbringelse under frie forhold under fængselsvæsenet. En forudsætning for anbringelse i fængselsafdelinger og straffelejre vil det i almindelighed være, at den pågældendes helbredstilstand er tilfredsstillende, og at han ikke er psykisk afvigende. Af fængselsafdelingerne er afdelingerne ved Renbæk og Nr. Snede bestemt for de yngre fanger, og fangen må ikke i de sidste 5 år have afsonet straf i statsfængsel. For fængselsafdelingerne på Kærshovedgård, St. Grundet og Tarm, der er bestemt for de lidt ældre fanger, er det fastsat, at fangerne ikke må have afsonet straf i statsfængsel mere end 2 gange. For alle disse fængselsafdelingers vedkommende er det en betingelse, at straffetiden ikke overstiger 2 år.

Straffelejren på Kragsskovhede kan modtage fanger, der er fyldt 25 år, og som tidligere mindst een gang har afsonet straf i statsfængsel, og forudsat af den resterende straffetid ikke overstiger 4 år. Straffelejren er belagt med et ret blandet belæg, men den råder også over en del sorteringsmuligheder, dels i hovedlejren og dels ved anbringelse på de særlige afdelinger på Råbjerg og Mosbjerg.

Straffelejren Møgelkær kan modtage fanger, der er under 35 år, og som ikke har afsonet straf i statsfængsel mere end 2 gange, når straffetiden ikke overstiger 3 år. Straffelejren Møgelkær modtager i almindelighed ikke fanger, der opfylder betingelserne for at komme på afdelingerne i Renbæk og Nr. Snede, men bruges fortrinsvis til de unge fanger.

Fordelingen af fangerne foregår herefter på grundlag af anmeldelserne og de personlige oplysninger samt ved gennemgang af den pågældendes domsakter samt de i direktoratet værende oplysninger om de pågældende, hvilket er tilfældet for en hel del af recidivisterne, idet tidligere sager om prøveløsladelse eller benådning kan indeholde ret værdifulde oplysninger i så henseende. Spørgsmålet om den rette fordeling af fanger er fortsat under overvejelse, og den nuværende fremgangsmåde må nærmest betegnes som et forsøg, og er gennemført for at direktoratet kan indvinde nærmere erfaringer.

Med hensyn til kvindelige fængselsfanger har justitsministeriet ved et cirkulære af 18/8 1948 bestemt, at kvindelige fængselsfanger, der efter de gældende regler skal afsone straffen i arresthus, indtil videre vil være at

anbringe således, at fanger, der normalt skal udstå straffen i arresthusene øst for Storebælt, anbringes i straffelejren i Horserød, mens fanger fra Fyen og Jylland skal anbringes i arresthuset i Ålborg, hvor der findes en fra det øvrige arresthus adskilt kvindeafdeling. Denne ordning er truffet for at undgå at have kvindelige fængselsfanger anbragt i de mindre arresthuse, idet man i straffelejren i Horserød og arresthuset i Ålborg har bedre muligheder for at behandle dem og navnlig har et særligt kvindeligt personale.

Angaaende indsættelser og løsladelser fra særanstalterne omfattende ungdomsfængsel, psykopatforvaring og helbredelsesanstalt for drankere skal gives følgende oplysninger:

I ungdomsfængslet er i årets løb indsat 109 fanger efter dom, og 24 fanger er blevet genindsat på grund af overtrædelse af prøveløsladelsesvilkårene. I årets løb er der blevet løsladt 90 på prøve. 5 er udgået af mandtal, idet de efter undvigelse har fået ny dom.

I arbejdslandet er der indsat 105 fanger efter dom, og 17 er genindsat efter fængselsnævnets resolution på grund af overtrædelse af prøveløsladelsesvilkårene. I årets løb er der løsladt ialt 68 fanger, heraf er de 43 løsladt på prøve, medens 25 er løsladt efter at have tilbragt 5 år i arbejdslandet. 83 fanger er slettet af mandtallet, idet 4 er idømt sikkerhedsforvaring, 5 psykopatforvaring, og 23 er dømt til arbejdsland på ny. 2 er afgået ved døden. Antallet af undvigelser fra arbejdslandet er gået noget ned, idet tallet er faldet fra 75 i 1947 til 54 i 1948. I 1948 har 146 arbejdslandfanger haft orlov. Orlovsinstituttet har virket ret tilfredsstillende og betyder en stor opmuntring for fangerne. Det er kun i få tilfælde, at den viste tillid er blevet svigtet ved, at fanger er udeblevet ved orlovens udløb.

I sikkerhedsforvaringsanstalten er der i årets løb indsat 10 personer, og ingen er blevet genindsat på grund af overtrædelse af vilkårene for prøveløsladelse. Der er i årets løb blevet løsladt 4 sikkerhedsforvaringsfanger på prøve, og 1 sikkerhedsforvaringsfange er blevet benådet.

I psykopatforvaringsanstalten blev der i årets løb indsat 81 efter dom, heraf 76 mænd og 5 kvinder, og 25 mænd er blevet genindsat på grund af overtrædelse af vilkårene for udskrivning. 56 mænd og 3 kvinder er i årets løb blevet prøvedskrevet, og 3 mandlige forvarede er afgået ved døden.

I psykopatfængslet er i årets løb indsat 20 mænd og 3 kvinder. 11 mandlige og 1 kvindelig fange er løsladt på prøve og 1 mand er blevet løsladt efter endt udståelse.

Den i 1946 indrettede særlige observationsafdeling har året igennem haft et belæg på ca. 30. Ialt 81 fanger af forskellig kategori har været observeret på afdelingen i årets løb.

I statens helbredelsesanstalt for drankere i Nordby på Fanø hensat ved udgangen af 1947 20 optagne. I årets løb er der indsat 15, og 18 er blevet udskrevet, 1 ved maksimaltidens udløb og 5 før dette tidspunkt, medens 2 er overført til privat drankeranstalt. Belæget var ved årets udgang 17.

Efter at der den 10. maj 1947 er udfærdiget en ny kgl. anordning an-

gående fuldbyrdelse af fængselsstraf i statsfængsel, har justitsministeriet fra udvalget af 25. februar 1946 til behandling af spørgsmålet om fuldbyrdelse af fængselsstraf m. m. modtaget forslag til ændringer i de gældende anordninger angående fuldbyrdelse af fængselsstraf i arresthus og angående fuldbyrdelse af hæftestraf. Der er derefter under 3. september 1948 udfærdiget ny kgl. anordning angående fuldbyrdelse af de nævnte straffe. Da man fandt det af vigtighed hurtigt at få gennemført de ændringer, der var indført for afsoning af fængselsstraf i statsfængsel, også for arresthusene, har man ladet de mere principielle spørgsmål vedrørende de korte frihedsstraffe ligge for senere at søge dem belyst på bredere basis. De vigtigste ændringer, der er gennemført ved de nævnte anordninger, er bestemmelsen om, at arbejdspengene i så vidt omfang som muligt skal fastsættes som akkordbetaling, hvilket ganske svarer til den ordning, der blev gennemført for fanger i statsfængsel. Reglerne om brevveksling er ændret således, at fangerne under hele straffetiden må afsende brev een gang om ugen, og med hensyn til besøg er det fastsat, at besøg må finde sted 4 uger efter indsættelsen og derefter hver 4. uge. Der er derhos indført en bestemmelse om, at der, når et besøg er forud anmeldt, kan gives tilladelse til, at fangen under besøget er iført eget tøj. Endvidere er der givet fangen udvidet adgang til læsning af litteratur og til at være i besiddelse af egne genstande, ligesom der er givet dem adgang til at fremsende klager til justitsministeriet, eventuelt i lukket kuvert. Endelig er forskellige praktiske spørgsmål henlagt til afgørelse af arrestforvareren i stedet for af arrestinspektøren, hvorved dog bemærkes, at fangerne altid har adgang til at klage over trufne afgørelser til arrestinspektøren. Med hensyn til hæftefangerne er den hidtidige begrænsning i adgangen til brevveksling bortfaldet, og der er givet adgang til besøg 1 gang om ugen under hele straffetiden.

Den ændring, der sættes højest af fangerne, er formentlig den ved den nye anordning givne adgang til tobaksrygning. Fangerne får adgang til rygning i cellen i fritiden samt under gårdtur.

Efter at der i 1947 er gennemført visse forhøjelser af fangeducørerne for fanger i statsfængsel, har justitsministeriet ved skrivelser af 15. marts 1948 gennemført lignende forhøjelser forsåvidt angår mandlige sikkerhedsforvaringsfanger og mandlige arbejdsfanger. For begge kategoriers vedkommende er slutducøren hævet til 150 øre om dagen.

Efter anmodning af direktøren for fængselsvæsenet har det særlige fængselsudvalg gennemgået den gældende almindelige instruks for fængselsbetjente og fremkommet med forslag til en ny instruks, stemmende med de ved den nye anordning af 10. maj 1947 gennemførte afsoningsregler. Udvalget har ved fremsendelsen af sit udkast til ny almindelig instruks for fængselstjeneste udtalt, at der i den ny instruks ikke blot bør medtages de korte og klare instruksbestemmelser, således som tilfældet er efter den gældende instruks, men at der i den ny instruks bør findes en nærmere motivering af de enkelte instruktorske bestemmelser. Udvalget har endvidere lagt vægt på at affatte bestemmelserne således, at de er anvendelige for hele det ved fængslerne ansatte personale og ikke blot for fængsels-

betjente. På grundlag af udvalgets udkast er derefter udsendt »Almindelig instruks for fængselstjeneste«, udfærdiget af direktøren for fængselsvæsenet i september 1948 med justitsministerens godkendelse. Den ny instruks trådte i kraft 1. november 1948.

Da direktoratet er af den opfattelse, at det vil være af betydning, at personer, der skal gøre tjeneste ved et fængsel udenfor den egentlige opsynsgerning, gør sig bekendt med denne tjenestes særlige karakter, har direktoratet ved cirkulærskrivelse af 15. januar 1948 truffet bestemmelse om, at personer, der antages som viceinspektører, fængselsfuldmægtige, forsorgssekretærer, fængselslærere, maskinmestre, maskinassistenter, mandligt kontorpersonale, køkkenmestre, lagerforvaltere og værkmestre, og som ikke tidligere har forrettet opsynstjeneste, snarest efter deres antagelse skal forrette opsynstjeneste i en periode, der i almindelighed ikke skal være under 1 md.

Den 7. juli 1948 er der udfærdiget et reglement for fængselsvæsenets betjentskole. Reglementet træder i stedet for det foreløbige reglement af 17. januar 1942 og forlænger de enkelte kursus varighed til mindst 10 uger med 36 ugentlige undervisningstimer mod tidligere først 6 uger og senere 8 uger. I praksis er kursus nu 3 måneder. De fag, der undervises i, er de samme som tidligere, dog at sundhedslære er udvidet til også at omfatte personlighedsbedømmelse. Endvidere indeholder reglementet regler om særlige kursus, hvorefter der efter nærmere bestemmelse af direktøren for fængselsvæsenet kan afholdes kursus for det fast ansatte personale, der ønsker at opnå forfremmelse indenfor fængselsvæsenet, ligesom der i det omfang forholdene tillader det kan afholdes særlige kursus for kontorpersonale, arrestforvarere, vagtmestre og eventuelt andre tjenestemænd indenfor fængselsvæsenet. Et særligt kursus for arrestforvarere — dog kun af nogle få dages varighed — har allerede været afholdt.

I fortsættelse af det i 1946 afholdte møde på Audebo statsungdomslejr har der i ugen fra den 20.—25. septbr. 1948 været afholdt et fængselsmøde på Nyborg strand. I dette deltog 120 fængselsfolk repræsenterende alle grupper indenfor fængselsarbejdet. På mødet blev der afholdt 9 foredrag med påfølgende diskussion, og man havde bl. a. den glæde at høre överdirektör *Hardy Göransson*, Stockholm, der delagtiggjorde mødets deltagere i erfaringerne med hensyn til den svenske straffereform. Dette kursus var som sin forgænger en meget stor succes, og man har indtryk af, at disse kursus har den største betydning for fængselsarbejdet.

Arvel Hye-Knudsen.